

Araştırma Makalesi (Research Article)

**TURİZM REHBERLİĞİ LİSANS BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ‘TURİST REHBERLİĞİ’
MESLEĞİNE YÖNELİK TUTUMLARI (ATTITUDES OF UNDERGRADUATE STUDENTS IN
THE DEPARTMENT OF TOURISM GUIDANCE TOWARDS ‘TOURIST GUIDING’
PROFESSION)**

Mehmet Yavuz ÇETİNKAYA^{1*}(orcid.org/0000-0002-4561-1310)

Kamil YAĞCI²(orcid.org/0000-0001-8130-7060)

¹Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Denizli, Türkiye

²Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü, Denizli, Türkiye

Özet

Bu araştırmanın amacı; Pamukkale Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Lisans Bölümü’nde eğitim gören öğrencilerin *tourist rehberliği* mesleğine yönelik tutumlarını incelemektir. Bu bağlamda ilgili literatür taraması gerçekleştirildikten sonra öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla 204 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anketler, 18 Haziran 2023 - 25 Haziran 2023 tarihleri arasında yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Toplanan veriler istatistik paket programında araştırma amacına uygun şekilde istatistik veri analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiş ve bu analizler sonucunda elde edilen en temel bulgu; örneklemini oluşturan öğrencilerin büyük bir bölümünün turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının genel anlamda olumlu şeklinde ortaya çıkmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında turist rehberliği mesleğinin öğrencilere yabancılarla iletişim kurma, sürekli yeni bilgi öğrenme fırsatı verdiği ve yüksek beceri gerektiren bir meslek olduğu genel kabul gören özellikler arasında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm Rehberliği Lisans Bölümü, Turist Rehberliği Mesleği, Mesleğe Yönelik Tutum, Pamukkale Üniversitesi

Abstract

The purpose of this study is to examine the attitudes of students studying at Pamukkale University, Faculty of Tourism, Department of Tourism Guidance, towards the profession of *tourist guiding*. In this sense, following the relevant literature review, a survey was utilized to 204 students in order to determine their attitudes regarding the profession. The surveys were administered face to face between 18 June, 2023 and 25 June, 2023. The collected data were analyzed in the statistical package program using statistical data analysis techniques in accordance with the study purpose, and the most basic finding obtained as a result of these analyzes was that the attitudes of the majority of the students constituting the sample were generally positive towards the tourist guiding profession. Moreover, the following were the most commonly accepted characteristics of the tourist guiding profession among the the students within the scope of the study; the tourist guiding profession enables students to communicate with foreigners, to constantly learn new information, and is a profession that requires high skills.

Keywords: Tourism Guidance Department Undergraduate Program, Tourist Guiding Profession, Attitude Towards Profession, Pamukkale University

Giriş

Turist rehberliği mesleği, kitle turizmi hareketlerinin ivme kazanmasıyla birlikte turizm sektöründe ön plana çıkan meslek gruplarından biri olmuştur. Turist rehberleri, insanların toplu olarak farklı nedenlerden dolayı gruplar halinde seyahat etmeye başlamasıyla birlikte ilk kez tarih sahnesinde kendilerine yer bulmuş ve tarihsel süreç içerisinde önemini koruyarak günümüzde turizm sektörünün vazgeçilmez dinamikleri arasında yer almışlardır. Temel olarak insan ilişkileri ile yakından ilgili olmakla birlikte çok yönlü ve kapsamlı bir mesleği icra eden turist rehberleri, turizm sektörünün başarılı olmasında önemli derecede rol oynamaktadırlar. Bir başka ifade ile turist rehberleri, doğal ve kültürel değerlerin tanıtımını yapmakta, hem ulusal hem de uluslararası ilişkilerde kültür elçisi olarak ön plana çıkmakta ve turist memnuniyeti, yeniden ziyaret ve

*Sorumlu yazar: mehmetyavuzcetinkaya@pau.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2023.365

destinasyon imajının şekillenmesinde aktif rol oynayarak turizm gelirlerinin artmasına katkı sağlamaktadırlar (Çetinkaya ve Öter, 2021).

Türkiye’de turizm sektörü, özellikle son 15-20 yıllık zaman sürecinde sürekli bir gelişme süreci geçirmiş ve bu bağlamda turist sayısında önemli artışlar yaşanmıştır. Turizm sektöründe gerçekleşen bu gelişme ve yükselen turist sayısına paralel bir şekilde üniversitelerdeki ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyede turizm rehberliği eğitimi veren programların hem sayısında hem de kontenjanlarında önemli artışlar görülmüştür (Çeşmeci, Çalışkan ve Özsoy, 2020). İlgili konu üzerinde gerçekleştirilen literatür taraması sonucunda turizm sektörünün en önemli meslek guruplarından biri olan turist rehberliği mesleğini gelecekte icra etmesi öngörülen öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen araştırmaların (Çeşmeci vd., 2020; Çakıcı ve Eser, 2017; Şahin ve Acun, 2016; Tolga, Korkmaz ve Atay, 2015; Köroğlu, 2014; Köroğlu ve Gezen, 2012; Yılmaz, 2011) sayısının sınırlı kalması bu artışın gerisinde kaldığı tespit edilmiştir. Literatürde yapılan araştırmalar incelendiği zaman turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin genellikle mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olduğu ve mezuniyet sonrasında turizm sektöründe çalışmaya istekli oldukları ön plana çıkmaktadır. İlgili konu üzerine yapılan araştırmaların nicel olarak sınırlı kalması, araştırma sonuçlarının Türkiye’nin farklı üniversitelerinde eğitim gören öğrencilerin düşünce ve tutumlarını yansıtması, turizm sektöründe görülen güncel gelişmeler ve farklı nedenlerden dolayı öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik düşünce ve tutumlarının değişiklik göstermesi muhtemeldir. Bu bağlamda turizm rehberliği öğrencilerinin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesinin gerekli olduğunu söylemek mümkündür.

Tüm bu açıklamalar doğrultusunda lisans seviyesinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Ayrıca bu araştırma kapsamında öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının demografik özelliklerine göre anlamlı seviyede farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi de araştırmanın alt amaçları arasında yer almaktadır. Turizm sektörünün potansiyel iş gücü olan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının öğrenilmesi; (i) mevcut öğrenci profilinin daha iyi anlaşılması (ii) eğitim müfredat programının başarıya ulaşması ve eğitim kalitesinin artırılması (iii) araştırma bulguları kapsamında eksikliklerin tespit edilerek giderilmesi ve güncellenerek iyileştirilmesi (iv) mezun olan nitelikli iş gücünün gerek kişisel performansları gerekse turizm sektörünün başarısı açısından etkili ve verimli kullanımı (v) turizm sektöründe çalışma ve/veya çalışmama niyetlerinin arkasındaki sebeplerin tespit edilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda gelecekte turizm sektöründe çalışacak olan turizm rehberliği öğrencilerinin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma ile turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları hakkında mevcut bilgilerin yenilenerek ilgili literatüre katkı sağlaması düşünülmektedir.

Kavramsal Çerçeve

22 Haziran 2012 tarih ve 28331 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 6326 sayılı Turist Rehberliği Meslek Kanunu, turist rehberini ilgili kanun hükümleri uyarınca mesleğe kabul edilerek turist rehberliği hizmetini sunma hak ve yetkisine sahip olan gerçek kişi olarak tanımlamaktadır. Aynı kanun kapsamında turist rehberliği hizmeti ise; seyahat acentalığı faaliyeti niteliğinde olmamak kaydıyla kişi veya grup hâlindeki yerli veya yabancı turistlerin gezi öncesinde seçmiş oldukları dil kullanılarak ülkenin kültür, turizm, tarih, çevre, doğa, sosyal veya benzeri değerleri ile varlıklarının kültür ve turizm politikaları doğrultusunda tanıtılarak gezdirilmesini veya seyahat acentaları tarafından düzenlenen turların gezi programının seyahat acentasının yazılı belgelerinde tanımladığı ve tüketiciye satıldığı şekilde yürütülüp acenta adına yönetilmesi olarak tanımlanmıştır (Turist Rehberliği Meslek Kanunu, 2012). Turist Rehberleri Odaları Birliği’ne göre turist rehberi; *ülkeyi yerli ve yabancı turistlere en iyi bir biçimde tanıtacak, onlara gezileri süresince yardımcı olacak, doğru bilgileri verebilecek, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nun vermiş olduğu yetki belgesine sahip kişidir* (Turist Rehberleri Odaları Birliği [TUREB], 2006). Türk Dil Kurumu’nun tanımına göre ise *“rehber birinin doğruyu bulmasına yardımcı olan, yol gösteren kimse veya şey, delil”* olarak adlandırılmaktadır (Türk Dil Kurumu [TDK], 2023a).

Turist rehberleri, ülkelerin gönüllü turizm elçileri olarak ülkelerin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimine katkı sağlamakta, yerel halk ve turistler arasında arabulucu görevi üstlenmektedirler. Turistlerin ülkeye varışından ülkeden ayrılmasına kadar onlarla en çok zamanı geçiren turist rehberleri kültürlerarası etkileşim ve iletişim sürecine de katkı yapmaktadırlar (Çetinkaya ve Öter, 2021). Turist rehberleri, yerli ve yabancı turistlere ziyaret edilen destinasyondaki doğal ve kültürel mirası tercih edilen dilde doğru bir şekilde aktarmakla (Çetinkaya ve Öter, 2016; Güzel, 2007; Zhang ve Chow, 2004) turist memnuniyeti ve sadakatinin

oluşmasında önemli rol oynamaktadırlar (Dahles, 2002; Ap ve Wong, 2001). Bir başka ifade ile turist rehberleri, yönettikleri turlarda turistlere doğru ve kapsamlı bilgiler aktararak turistlerin ziyaret edilen destinasyonu tüm yönleriyle özümsemesini sağlamaktadırlar (Çetinkaya ve Öter, 2016).

Türk Dil Kurumu, mesleği; *“belli bir eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş bir iş”* olarak tanımlamaktadır (TDK, 2023b). Bir başka ifadeyle meslek; insanların yeteneklerini kullanabildiği, bireysel olarak kendini geliştirmek ve gerçekleştirmek amacıyla yararlandığı bir araçtır (Kuzgun, 1994). İnsanların hayatını kazanmak maksadıyla yaptığı, toplum tarafından kuralları belirlenmiş ve belirli bir eğitim sonucunda kazanılan bilgi ve becerilere dayalı etkinlikler bütünü olarak adlandırılan meslek (Yılmaz, 2008) seçimi çok uzun bir zaman diliminde pek çok farklı faktörün karşılıklı olarak etkileşimi bağlamında ortaya çıkmaktadır. Karmaşık bir süreçle sahip olmakla birlikte insanların yaşantısına yön verdiğinden dolayı insan hayatının en önemli aşamalarından birini oluşturmaktadır (Sanalan vd., 2010). Meslek seçimi aynı zamanda belli bir çalışma ve yaşam biçimi tercih etme anlamına geldiği için bireyler seçtikleri mesleğin özelliklerini göz önünde bulundurmak zorundadırlar. Aksi takdirde mesleğin özellikleri göz önünde bulundurulmadan rastgele yapılacak her seçim kişiyi başarısız, verimsiz ve mutsuz yapacaktır. Bu nedenden dolayı meslek seçimi yapılırken bireyler kişisel nitelikleri ve mesleğin özellikleri arasında uyumun olmasına dikkat etmek durumundadırlar (Sarıkaya ve Khorshid, 2009). Özellikle, turizm sektörünün de içinde bulunduğu hizmet sektöründe yer alan meslek grupları, çalışanlar tarafından sevilmediği takdirde yapılması oldukça zor olarak değerlendirilen mesleklerin başında gelmektedir (Erdoğan ve Kahraman, 2012). İnsanların tercih etmiş oldukları mesleği gereken şekilde yapabilmeleri için etkili bir eğitim almaları, mesleğin gerektirdiği donanımı edinmeleri ve bu bağlamda bireysel yeteneklerini geliştirmeleri oldukça önemlidir (Çakıcı ve Eser, 2017). Turizm sektöründe meslek sahibi olmayı tercih eden bireylerin sektörün sahip olduğu özellikler nedeniyle bazı sektörel bilgi ve beceriyi edinmiş olmaları beklenmektedir. Turizm eğitimi alan öğrenciler, turizm sektörünün potansiyel bir temsilcisi olmakla beraber almış oldukları eğitim ile turizm felsefesini ve bilincini kazanmaları, yönetim tekniklerini öğrenmeleri, yeni fikir, kavram ve teknolojileri kavramaları öngörülmektedir. Bu bağlamda öğrenciler, meslek tercihi yaparken turizm sektörünün gerektirdiği nitelikler ile bireysel bilgi ve becerileri arasında bir uyumun bulunmasına dikkat etmek durumundadırlar (Atay ve Yıldırım, 2008).

İnsanların meslek seçimini veya bir meslekte kariyer amacını ilgilendiren önemli kriterlerden biri ilgili mesleğe yönelik takındıkları tutumlardır. Tutum, genel anlamda bir varlığın, nesnenin veya olgunun olumlu veya olumsuz şekilde değerlendirilmesiyle dışı çıkan, ifade edilen psikolojik eğilim olarak tanımlanmaktadır (Eagly ve Chaiken, 2007). İnsanların kendilerine veya çevrelerindeki herhangi bir nesne, olay veya toplumsal konuya karşı bilgi, deneyim, duygu ve güdülerine dayanarak örgütlediği bir duruş, tepki ya da tavır olarak tanımlanan tutum kavramının zihinsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere üç temel ögesi bulunmaktadır (İnceoğlu, 2010). Planlı Davranış Teorisi, tutumların davranışsal niyetlerin ortaya çıkarılmasında önemli rol oynadığını ve davranış odaklı niyetlerin, davranışların kişi tarafından gerçekleştirilmesini büyük oranda açıklamakta olduğunu ileri sürmektedir (Ajzen, 1991). Bu bağlamda herhangi bir mesleğe yönelik olumlu tutuma sahip olan kişilerin ilgili meslekte kariyer yapma eğilimlerinin yüksek olacağını ve mesleğe kendilerini adanmak hususunda daha özverili davranacaklarını; tutumların olumsuz olması durumunda ise müşteri memnuniyeti ve sadakatini oluşturmanın hemen hemen imkansız olacağını söylemek mümkündür (Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000).

Turizm literatürü incelendiği zaman turizm eğitimi alan öğrencilerin mezuniyet sonrasında turizm sektöründe çalışma eğilimine sahip olmadıklarını ve turizm alanında kariyer yapmaya yönelik tutumlarının daha çok olumsuz yönde olduğunu belirleyen araştırmalar mevcuttur (Aksu ve Temeloğlu, 2015; Özkan vd., 2015; Yeşiltaş vd., 2014; Aymankuy ve Aymankuy, 2013; Solmaz ve Erdoğan, 2013; Ehtiyar ve Üngören, 2008; Pehlivan, 2008; Aksu ve Köksal, 2005; Ünlüönen vd., 2010; Kuşluyan ve Kuşluyan, 2000). Bu durumun, Türkiye’de önemli bir problem olduğunu (Türkay ve Yağcı, 2007) ve pek çok farklı nedenden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Bunları; uzun ve yoğun çalışma saatleri, sosyal güvencenin olmaması, iş görenlere sunulan konaklama, yeme-içme ve ulaşım vb. hizmetlerin yetersiz olması, sektörün mevsimsel özelliğe sahip olması, gelecek belirsizliği, iş garantisinin olmaması, gelir düşüklüğü, kariyer beklentilerinin ve tercihlerinin değişmesi olarak ifade etmek mümkündür (Yılmazdoğan, Seçilmiş ve Çicek, 2015; Cömert, 2014; Yeşiltaş vd. 2014; Aymankuy ve Aymankuy, 2013; Zengin, Şen, Solmaz, 2011; Çimen, 2008; Aksu ve Köksal, 2005).

Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarını inceleyen araştırmaların sayısı sınırlıdır. Literatürde yer alan bazı araştırmaların temel bulguları aşağıda yazıldığı gibidir. Örneğin, Çeşmeci vd., (2020) turizm rehberliği eğitimi alan lisans öğrencilerinin çoğunluğunun turizm sektöründe kariyer hedeflediklerini ve turist rehberi olarak çalışmaya istekli olduklarını tespit etmişlerdir.

Araştırmanın bir başka dikkat çekici bulgusu ise; turizm rehberliği bölümünü bilinçli olarak tercih eden, turizm sektöründe daha önce çalışma tecrübesi edinmiş, stajları boyunca apranti olarak tura çıkmış olan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu olarak kayıtlara geçmiştir. Çakıcı ve Eser (2017) yaptıkları araştırmada lisans düzeyinde turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının genel anlamda olumlu olduğunu ama bu olumlu tutumun üst sınıflara ilerledikçe azaldığını tespit etmişlerdir. Şahin ve Acun (2016) turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin, turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının genel olarak olumlu olduğunu, turizm rehberliği bölümünü bilinçli olarak seçen, turist rehberliği mesleği hakkında üniversite öncesinde bilgi sahibi olan ve birinci sınıf öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Tolga vd., (2015) yaptıkları araştırma sonucunda turizm rehberliği bölümünde okuyan öğrencilerin turizm sektörünü ücretler, sosyal statü ve işbirliği boyutları bakımından olumlu algıladıklarını ve öğrencilerin turizm sektöründe çalışma eğiliminde olduklarını tespit etmişlerdir. Ayrıca araştırmanın bir başka bulgusu ise öğrencilerin turizm fakültesi bünyesindeki diğer bölümlerde eğitim gören öğrencilerle kıyaslandıkları zaman mesleklerinin toplumdaki statüleri hakkında daha olumlu düşüncelere sahip oldukları olarak gerçekleşmiştir. Köroğlu (2014) araştırmasında turizm rehberliği bölümünde eğitim gören öğrencilerin çoğunun mesleklerini kısmen bilinçli olarak tercih ettikleri, mesleklerinden memnun olduklarını ve mezuniyet sonrasında rehberlik mesleğinde kariyer yapmak istediklerini tespit etmiştir. Köroğlu ve Gezen (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada öğrencilerin turizm rehberliği bölümünü isteyerek seçtikleri ve mesleklerinden memnun oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak Yılmaz (2011) turizm rehberliği öğrencilerinin turist rehberliği mesleğinin zor yönlerinden şikayet ettiklerini ama bu durumun öğrencilerin büyük bir bölümünün turizm rehberliği bölümünü tercih ettikleri için mutlu olmalarına engel olmadığını ve büyük çoğunluğun turizm rehberliği bölümünü bilinçli olarak tercih ettiğini ortaya çıkarmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırmanın amacı; Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü'nde eğitim gören öğrencilerin *turist rehberliği* mesleğine yönelik tutumlarının nasıl şekillendiğini incelemektir. Ayrıca öğrencilerin cinsiyet, sınıf, mesleği isteyerek tercih edip etmeme, üniversite öncesinde meslek hakkında bilgi sahibi olup olmama ve daha önce turizm sektöründe çalışıp çalışmama durumlarının, bu tutumları anlamlı düzeyde farklılaştırıp farklılaşmadığının tespiti de araştırmanın alt amaçları kapsamında yer almaktadır. Buna göre araştırma soruları ve hipotezleri aşağıda yazıldığı gibi belirlenmiştir:

1. Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü'nde eğitim gören öğrencilerinin *turist rehberliği* mesleğine yönelik tutumları nasıl şekillenmektedir?
2. Öğrencilerin cinsiyet, sınıf, mesleği isteyerek tercih edip etmeme, üniversite öncesinde meslek hakkında bilgi sahibi olup olmama ve daha önce turizm sektöründe çalışıp çalışmama durumları, bu tutumları anlamlı düzeyde farklılaştırmakta mıdır?

H₁: Öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₂: Öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları, sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₃: Öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları, mesleği isteyerek tercih edip etmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₄: Öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları meslek hakkında bilgi sahip olup olmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H₅: Öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları turizm sektöründe çalışıp çalışmama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma, turizm rehberliği lisans bölümü öğrencilerinin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının nasıl şekillendiğini tespit etmeyi amaçlamakta ve nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Tarama modelleri; günümüzde veya geçmişte bir konunun, durumun ya da olayın örneklem ya da evren üzerindeki araştırmalarının tam anlamıyla kendi koşulları içerisinde; herhangi bir müdahalede bulunmadan var olduğu şekliyle betimlenmesi (Karasar, 2011) mevcut olan durumun ortaya konulması (Balcı, 2006) amacıyla uygulanan süreçlerin tümü olarak kabul edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin cinsiyet, sınıf, mesleği isteyerek tercih edip etmeme, üniversite öncesinde meslek hakkında bilgi sahibi olup

olmama ve daha önce turizm sektöründe çalışıp çalışmama durumları ile tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla ilişkisel tarama modelinden de, iki ve daha fazla sayıdaki değişken arasında değişimin varlığını ortaya çıkarmayı amaçlayan tarama yaklaşımından (Karasar, 2011) yararlanılmıştır. Araştırmanın ana kütlesini Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü'ne 2022-2023 eğitim öğretim yılında kayıtlı olan öğrenciler oluşturmaktadır. Bu araştırma kapsam olarak ulaşılabilen literatür ve anket sürecine dahil olan öğrenciler ile sınırlıdır. Araştırmanın etik izni Pamukkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (17.05.2023 / Sayı No: 68282350/2023/10) alınmış ve araştırmanın bilimsel olarak etik olduğu uygun görülmüştür. Araştırma kapsamında araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuş; bilimsel kurallara uygun şekilde atıflar yapılmış, metin içinde kullanılan kaynaklar kaynakçada eksiksiz olarak gösterilmiş, verilerde herhangi bir değişiklik yapılmamış ve sonuçlara müdahalede bulunulmamıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu / Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü'nde eğitim almakta olan öğrencileri kapsamaktadır. İlk olarak Turizm Rehberliği Lisans Bölümü'ne kayıtlı olan toplam öğrenci sayısı öğrenilmiştir. Toplam öğrenci sayısı 348 olan bölümde kısa zaman içinde çok sayıda birincil verinin elde edilmesine olanak sağladığı (Altunışık vd., 2012) zaman ve maliyet kısıtlamaları sebebiyle *kolayda örnekleme yöntemi* uygulanmış ve ankete katılmayı kabul eden tüm öğrenciler örneklem sürecine dahil edilmiştir. Evrene göre örneklem sayılarının değerlendirildiği düşünüldüğünde 380 kişi için 204 sayısının oluşturduğu örneklemin yeterli olacağını söylemek yanlış olmayacaktır (Ural ve Kılıç, 2005). Araştırma, 18 Haziran 2023 – 25 Haziran 2023 tarihleri arasında Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem sürecine dahil olan tüm öğrencilere anket yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Anket sürecine dahil olan öğrencilere anket ve araştırmanın amacı ile ilgili gereken tüm bilgiler verilerek öğrenciler bilgilendirilmiş ve anketlerin gözlem altında sağlıklı olarak uygulanması amaçlanmıştır. Anket uygulama sürecinde 235 anket dağıtılmış ve 214 öğrenciden geri dönüş yapılmıştır. Toplanan 214 anketten 10'u eksik veri vb. nedenlerden dolayı değerlendirilme dışı bırakılmıştır. Anket formları değerlendirildikten sonra örneklem, 204 katılımcı ile sınırlı kalmıştır.

Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırma bağlamında birincil verileri toplamak amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Anket formu iki ana bölümden; (I) *demografik bilgiler formu* ve (II) *turizm rehberliğine yönelik tutum ölçeği (TuRehTÖ)* oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde yer alan demografik bilgiler formu'nda öğrencilerin cinsiyeti, mezun oldukları lise türü ve kaçınıcı sınıfta oldukları, mesleği isteyerek tercih edip etmeme, üniversite öncesinde meslek hakkında bilgi sahibi olup olmama ve daha önce turizm sektöründe çalışıp çalışmama durumları gibi farklı özelliklerini öğrenmeye yönelik toplam 6 soru yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan turist rehberliğine yönelik tutum ölçeği, Aloudat (2017) tarafından geliştirilmiş ve araştırmacılar tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ölçekte 5'li Likert tipte (1:*kesinlikle katılmıyorum*, 5:*kesinlikle katılıyorum*) toplam 30 madde bulunmaktadır. Ayrıca bu maddeler; işin doğası-*nature of work* (madde: 1-12), sosyal statü- *social status* (madde: 13-19), turist rehberlerinin rolleri- *roles of tourist guides* (madde: 20-26) ve parasal konular - *money matters* (madde: 27-30) olmak üzere dört alt boyuta ayrılmaktadır. Ölçek genelinden ve alt boyutlarından alınan ortalama puanın yükselmesi öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu tutumlarının da artmasını göstermektedir. Ancak olumsuz anlam taşıyan toplam 10 madde (3, 4, 5, 6, 8, 10, 12, 16, 27, 28), puanlama öncesinde ters kodlama yapılmıştır. Analiz süreci öncesinde ilk olarak hatalı kodlama ihtimaline yönelik tüm değişkenler frekans dağılımları açısından kontrol edilmiş ve turist rehberliği mesleğine yönelik tutum ölçeğinin güvenilirliği test edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan *Cronbach Alpha* güvenilirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenilirliği $\alpha=0,773$ ile iyi düzeyde bulunmuş tur (Büyüköztürk, 2011). Bu bağlamda araştırma kapsamında kullanılan turist rehberliği mesleğine yönelik tutum ölçeğinin istatistiki açıdan güvenilir olduğunu ifade etmek mümkündür.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında anket aracılığı ile toplanmış olan birincil veriler yazarlar tarafından bilgisayara yüklenerek veri tabanı oluşturulmuş ve analizler istatistik paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda birincil verilerin analizinde kullanılan istatistiki yöntemler; frekans, yüzde dağılımları, aritmetik ortalama ve standart sapma gibi tanımlayıcı *betimsel* istatistik yöntemleri, *Bağımsız Gruplar İlişkisel Örneklem* ler *t-Testi* ve *Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)* kullanılmıştır. Analizlerin tamamı % 95 güven aralığında ve $p<0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Ölçek Puanlarına Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Alt Boyutlar	N	Çarpıklık		Basıklık	
		İstatistik	S. Hata	İstatistik	S. Hata
Tutum	204	-0,342	0,170	0,334	0,339
İşin Doğası	204	-0,703	0,170	1,031	0,339
Sosyal Statü	204	0,260	0,170	0,058	0,339
Turist Rehberlerinin Rollerini	204	-0,395	0,170	0,498	0,339
Parasal Konular	204	-0,109	0,170	-0,278	0,339

Analizlere dahil edilen birincil verinin normal bir şekilde dağılıp dağılmadığını anlamak amacıyla çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş olup veri setinin normal dağılım gösterdiğine karar verilmiştir. İncelenen puanların tamamında çarpıklık ve basıklık değerleri, Tablo 1’de detaylı bir şekilde gösterildiği üzere $\pm 1,00$ aralığında bulunduğu için normal dağılımın mevcut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Normal tek değişkenli dağılımı kanıtlamak amacıyla -2 ile +2 arasındaki asimetri ve basıklık değerlerinin kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir (George ve Mallery, 2010). Hair vd., (2010) ve Bryne (2010) çarpıklık değerinin -2 ile +2 arasında ve basıklık değerinin ise -7 ile +7 arasında olması durumunda veri setinin normal kabul edileceğini savunmuştur.

Bulgular

Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Araştırmaya katılan toplam 204 öğrencinin demografik özelliklerine yönelik tanımlayıcı istatistikler; frekans ve yüzde dağılımları detaylı bir şekilde Tablo 2’de gösterilmektedir.

Tablo 2. Turizm Rehberliği Öğrencilerin Demografik Profili

Demografik Özellikler [Değişkenler]	N	%	
Cinsiyet	Erkek	102	50,0
	Kadın	102	50,0
Lise	Anadolu Lisesi	178	87,3
	AOTML	4	2,0
	Genel Lise	1	0,5
	Diğer Liseler	21	10,3
Sınıf	1. Sınıf	38	18,6
	2. Sınıf	42	20,6
	3. Sınıf	65	31,9
	4. Sınıf	59	28,9
Tercih Durumu*	Evet	164	80,4
	Hayır	40	19,6
Bilgi Durumu**	Evet	137	67,2
	Hayır	67	32,8
Çalışma Durumu***	Çalışmadım	116	56,9
	Otel	58	28,4
	Seyahat Acentası	17	8,3
	Diğer İşletmeler	13	6,4
Toplam	204	100,0	

* Turizm Rehberliği Lisans Bölümü’nü isteyerek mi tercih ettiniz?

** Turizm Rehberliği Lisans Bölümü hakkında üniversite öncesi bilginiz var mıydı?

*** Turizm sektöründe çalıştınız mı?

İlgili tablodan anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrencilerin % 50’si erkek ve % 50’si kadındır. Mezun olunan lise türü incelendiği zaman % 87,3 ile öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun *Anadolu Lisesi* mezunlarından meydana geldiği görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunu % 60,8 oran ile 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuş olsa da sınıf düzeylerinin tamamından genel olarak dengeli bir katılım olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca örnekleme dahil olan öğrencilerin % 67,2’si *Turizm Rehberliği Lisans Bölümü* hakkında üniversite öncesinde bilgi sahibi olduğunu ve % 80,4’ü bu bölümü isteyerek tercih ettiğini belirtmiştir. Daha önce turizm sektöründe çalışan öğrencilerin oranı ise % 43,1 olarak tespit edilmiş ve bunların yaklaşık üçte ikisinin otellerde çalıştığı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutumları

Tablo 3'te araştırma sürecine katılan tüm öğrencilerin TuRehTÖ'den aldıkları puanlara ait tanımlayıcı istatistikler detaylı olarak sunulmaktadır.

Tablo 3. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutumları

Alt Boyutlar	N	Min.	Mak.	\bar{x}	s
Tutum	204	2,43	4,50	3,63	0,38
İşin Doğası	204	2,42	4,67	3,85	0,40
Sosyal Statü	204	1,75	5,00	3,74	0,72
Turist Rehberlerinin Rollerini	204	1,00	5,00	3,66	0,74
Parasal Konular	204	2,14	4,43	3,15	0,45

İlgili tablodan anlaşılacağı üzere öğrencilerin mesleğe yönelik tutum puanları; 2,43 ve 4,50 arasında değişiklik göstermiş olmakla birlikte ortalaması $3,63 \pm 0,38$ olarak hesaplanmıştır. En düşük ve en yüksek puanlara (1-5) oranlandığı zaman öğrencilerin % 65,7 oran ile ortanın üzerinde olumlu tutuma sahip olduklarını söylemek mümkündür. Alt boyutlarda ise en yüksek ortalama $3,85 \pm 0,40$ puan ile *işin doğasına* aittir. Bunu sırasıyla *parasal konular* ($3,74 \pm 0,72$), *turist rehberlerinin rolleri* ($3,66 \pm 0,74$) ve *sosyal statü* ($3,15 \pm 0,45$) takip etmiştir. Bu ortalamalara göre öğrencilerin işin doğası, parasal konular ve turist rehberlerinin rolleri ile ilgili olumlu tutumlarının yine ortanın üzerinde olduğunu, sosyal statü ile ilgili olumlu tutumlarının ise orta düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 4'te ise öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarını derinlemesine incelemek amacıyla *TuRehTÖ* maddelerine verilen cevapların dağılımı ve madde ortalamaları detaylı olarak verilmiştir. Bu bağlamda madde ortalaması 4.50 ve üzerinde olan maddelerin *kesinlikle katılıyorum* düzeyinde oldukları değerlendirilirse öğrencilerin 3 maddeye kesinlikle katıldıklarını söylemek mümkündür. Bu maddeler sırasıyla "*Turist rehberliği yaparken yabancılarla iletişim kurma fırsatına sahip olmak çok güzel*"; "*Turist rehberliği mesleğinde her zaman öğrenecek yeni şeyler olduğunu düşünüyorum*" ve "*Turist rehberliği mesleğinin yüksek beceri gerektiren bir meslek olduğunu düşünüyorum*" olarak tespit edilmiştir. Bu maddelerin ilk ikisine örneklem sürecine dahil olan öğrencilerin % 94'ünden fazlası, üçüncüsüne ise yaklaşık olarak % 91'i *katılıyorum* veya *kesinlikle katılıyorum* cevabını vermiştir. Ayrıca yine ortalamalara göre öğrencilerin 3.50-4,50 arasında ortalamaya sahip olan toplam 14 maddeye *katıldıklarını* söylemek mümkündür. Araştırmaya katılan öğrenciler, turist rehberliğinin sıkıcı bir meslek olmadığını, ilginç bir meslek olduğunu, bu meslek ile turistlerin çevreye karşı olumlu davranışlarını etkileme/teşvik etme fırsatlarının olacağını ve ülkelerinin turist destinasyonu olarak tanıtımında rol alarak yerel halk ile farklı kültürel özelliklere sahip olan turistler arasında aracılık yapmaktan keyif alacaklarını düşünmektedirler.

Tablo 4. Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutum Ölçek Madde Ortalamaları

Sıra	Maddeler	(1)*		(2)		(3)		\bar{x}
		N	%	N	%	N	%	
1	Turist rehberliği yaparken yabancılarla iletişim kurma fırsatına sahip olmak çok güzel.	10	4,9	1	0,5	193	94,6	4,61
2	Turist rehberliği mesleğinde her zaman öğrenecek yeni şeyler olduğunu düşünüyorum.	8	3,9	4	2,0	192	94,1	4,56
3	Tur rehberliği mesleğinin yüksek beceri gerektiren bir meslek olduğunu düşünüyorum. (R**)	12	5,9	7	3,4	185	90,7	4,50
4	Turist rehberliğinin genel olarak sıkıcı bir meslek olmadığını düşünüyorum. (R)	9	4,4	18	8,8	177	86,8	4,41
5	Çevreye duyarlı turist davranışımı teşvik etme fırsatı bulacağım.	5	2,5	12	5,9	187	91,7	4,40
6	Yerel halk ve farklı kültürlerden turistler arasında arabuluculuk yapacağım için mutlu olacağım.	7	3,4	20	9,8	177	86,8	4,29
7	Turist rehberliği mesleğini ilginç buluyorum.	16	7,8	24	11,8	164	80,4	4,11
8	Turist rehberliği mesleğinde komisyonun önemli bir gelir kaynağı olduğunu düşünüyorum.	8	3,9	39	19,1	157	77,0	4,09
9	Turist rehberliğinde bahşişin önemli bir gelir kaynağı olduğunu düşünüyorum.	14	6,9	29	14,2	161	78,9	4,08
10	Bir turist rehberi olarak gelecekte ülkem için tanıtım görevini üstleneceğim.	17	8,3	36	17,6	151	74,0	4,05
11	Turist rehberliği yaparken ünlü insanlarla tanışmayı seviyorum.	9	4,4	49	24,0	146	71,6	4,03
12	Turist rehberliği mesleğinde kendimi özgür ve bağımsız hissedeceğim.	16	7,8	34	16,7	154	75,5	4,01
13	Gelecekteki kariyerimde turist rehberi olarak önemli bir rol üstleneceğim.	21	10,3	34	16,7	149	73,0	3,95
14	Arkadaşlarıma ve akrabalarıma gelecekte yapacağım turist rehberliği mesleğinden gururla bahsediyorum.	22	10,8	39	19,1	143	70,1	3,94
15	Ailem gelecekte turist rehberliği mesleğini yapacağım için benimle gurur duyuyor.	24	11,8	70	34,3	110	53,9	3,65
16	Kurumsal işlerin serbest mesleklerden daha fazla saygı gördüğünü düşünüyorum.	35	17,2	55	27,0	114	55,9	3,54
17	Uzun çalışma saatleri ve iş yükü göz önüne alındığında, turist rehberliği meslek ücretinin düşük olmadığını düşünüyorum. (R)	32	15,7	68	33,3	104	51,0	3,51
18	Turist rehberliğini yorucu bir meslek olduğunu düşünmüyorum. (R)	35	17,2	63	30,9	106	52,0	3,45
19	Turist rehberliğinin stresli bir meslek olduğunu düşünmüyorum. (R)	34	16,7	70	34,3	100	49,0	3,43
20	Bir turist rehberi olarak gelecekte ülkem için büyükelçilik görevini üstleneceğim.	56	27,5	58	28,4	90	44,1	3,31
21	Turist rehberlerine toplumda değer verilmediğini düşünmüyorum. (R)	49	24,0	61	29,9	94	46,1	3,30
22	Turist rehberlerinin aldığı ücretin düşük olduğunu düşünmüyorum. (R)	49	24,0	69	33,8	86	42,2	3,28
23	Turist rehberliği Türk toplumunda saygın bir iş olarak kabul görmektedir.	51	25,0	73	35,8	80	39,2	3,21
24	Turist rehberliğinde çalışma saatlerinin çok uzun olduğunu düşünmüyorum. (R)	49	24,0	88	43,1	67	32,8	3,15
25	Sezonluk bir iş olması nedeniyle turist rehberliğinde sürekli gelir elde etmenin oldukça zor olduğunu düşünmüyorum. (R)	52	25,5	90	44,1	62	30,4	3,04
26	Turist rehberi olarak dinim hakkında konuşma fırsatı bulacağım.	66	32,4	67	32,8	71	34,8	2,98
27	Turist rehberliği mesleğinin aile hayatını olumsuz etkilediğini düşünmüyorum. (R)	63	30,9	76	37,3	65	31,9	2,95
28	Turist rehberi olarak dinimi siyasi boyutlarıyla anlatma fırsatı bulacağım.	97	47,5	45	22,1	62	30,4	2,67
29	Ebeveynler kızlarının bir turist rehberiyle evlenmesini istemezler.	114	55,9	58	28,4	32	15,7	2,27
30	Ebeveynler kızlarının turist rehberi olarak çalışmasını istemezler.	127	62,3	55	27,0	22	10,8	2,11

* (1) Kesinlikle katılmıyorum/katılmıyorum, (2) Kararsızım, (3) Katılıyorum/Kesinlikle katılıyorum.

** (R) Orijinal halinde olumsuz anlam taşıyan bu maddeler analiz öncesinde ters kodlanmış ve tablo üzerinde ifadeler düzeltilmiştir.

Diğer taraftan öğrenciler, turist rehberliğini kendilerini özgür ve bağımsız hissedecekleri bir meslek olarak görmekte, meslekleri ile gurur duymakta, akrabalarına ve arkadaşlarına mesleklerinden gururla bahsetmektedir. Kurumsal işletmelerde kariyer yapmanın saygınlığını ise serbest mesleklerden daha üst düzeyde görmekte dirler. Gelir konusunda ise öğrenciler, turist rehberliği mesleğinde gelirin yüksek olduğunu, komisyonların ve bahşışın de önemli gelir kaynakları arasında olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca ortalamalara göre öğrencilerin 2,50-3,50 arasında ortalamaya sahip toplam 11 madde üzerinde *kararsız kaldıklarını* söylemek mümkündür. Bu maddeler incelendiği zaman araştırmaya katılan öğrencilerin öncelikle turist rehberliği mesleğinin yorucu ve stresli bir meslek olup olmadığı, çalışma saatlerinin uzun olup olmadığı, gelirin mevsimsel olarak düzenli bir şekilde elde edilip edilmediği ve bunların aile yaşamı üzerine etkisinin olup olmadığı konularında kararsız kaldıkları tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak öğrenciler turist rehberliği mesleğinin toplumdaki saygınlığı konusunda kararsız kalmışlardır. Turist rehberliği mesleğin rehberlik yapılan ülkeyi temsil eden bir elçilik yönünün bulunup bulunmadığı ve siyasi ve dini konularda konuşma fırsatı sunup sunmadığı konusunda da kararsızlık söz konusudur. Son olarak öğrencilerin 1,50-2,50 puan arasında ortalamaya sahip 2 maddeye ise *katılmadıkları* anlaşılmıştır. Öğrencilerin katılmadıkları maddeler; *‘Ebeveynler kızlarının bir turist rehberiyle evlenmesini istemezler’* ve *‘Ebeveynler kızlarının turist rehberi olarak çalışmasını istemezler’* olarak gerçekleşmiş olup bu maddelere katıldıklarını belirten öğrenci oranı % 11-16 arasında kalmıştır.

Öğrencilerin Turist Rehberliği Mesleğine Yönelik Tutumlarının Farklı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya dahil olan öğrencilerin *turist rehberliği mesleğine* yönelik tutumları, *Bağımsız [İlişkisiz] Gruplar t-Testi* yapılarak cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’te detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 5. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{x}	s	Fark	S. Hata	t	Sd	p
Tutum	Erkek	102	3,59	0,38	-0,08	0,05	-1,466	202	0,144
	Kadın	102	3,67	0,38					
İşin Doğası	Erkek	102	3,83	0,39	-0,06	0,06	-1,035	202	0,302
	Kadın	102	3,88	0,41					
Sosyal Statü	Erkek	102	3,18	0,44	0,06	0,06	0,981	202	0,328
	Kadın	102	3,11	0,46					
Turist Rehberlerinin Rollerini	Erkek	102	3,57	0,79	-0,19	0,10	-1,832	202	0,068
	Kadın	102	3,76	0,68					
Parasal Konular	Erkek	102	3,65	0,69	-0,19	0,10	-1,889	202	0,060
	Kadın	102	3,84	0,73					

İlgili tablodan anlaşılacağı üzere öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları, alt boyutlarda dahil olmak üzere cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Erkek ve kadın öğrencilerin tutumları birbirine benzer düzeyde tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeninin öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde farklılaştıran bir etken olmadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda H_1 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 6’da öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının sınıf değişkeni ne göre karşılaştırılmasına ilişkin *Tek Yönlü Varyans Analizi [ANOVA]* testi bulguları yer almaktadır.

Tablo 6. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Sınıf Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Sınıf	N	\bar{x}	s	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ort.	F	p
Tutum	1	38	3,54	0,39	Guruplar Arası	0,696	3	0,232	1,609	0,189
	2	42	3,70	0,33	Guruplar İçi	28,844	200	0,144		
	3	65	3,67	0,35	Toplam	29,540	203			
	4	59	3,59	0,44						
İşin Doğası	1	38	3,71	0,46	G. Arası	1,000	3	0,333	2,116	0,099
	2	42	3,87	0,35	G. İçi	31,502	200	0,158		
	3	65	3,90	0,35	Toplam	32,502	203			
	4	59	3,88	0,42						
Sosyal Statü	1	38	3,14	0,44	G. Arası	0,118	3	0,039	0,193	0,901
	2	42	3,11	0,47	G. İçi	40,738	200	0,204		
	3	65	3,17	0,46	Toplam	40,856	203			

	4	59	3,15	0,43						
Turist Rehberlerinin Rollerini	1	38	3,53	0,84	G. Arası	3,822	3	1,274	2,365	0,072
	2	42	3,90	0,58	G. İçi	107,735	200	0,539		
	3	65	3,70	0,67	Toplam	111,557	203			
	4	59	3,55	0,82						
Parasal Konular	1	38	3,76	0,71	G. Arası	3,106	3	1,035	2,039	0,110
	2	42	3,87	0,72	G. İçi	101,566	200	0,508		
	3	65	3,82	0,71	Toplam	104,672	203			
	4	59	3,56	0,71						

İlgili tablodan görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları, alt boyutlarda dahil olmak üzere sınıf değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Tüm sınıf düzeylerindeki öğrencilerin tutumlarının birbirine benzer düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Sınıf değişkeninin öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde farklılaştıran bir etken olmadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda H_2 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 7’de öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının turizm rehberliği bölümünü isteyerek tercih edip etmeme değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin *Bağımsız [İlişkisiz] Gruplar t-Testi* bulguları verilmiştir.

Tablo 7. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Tercih Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Tercih*	N	\bar{x}	s	Fark	S.Hata	t	Sd	p
Tutum	Evet	164	3,66	0,35	0,15	0,08	1,877	50,482	0,066
	Hayır	40	3,51	0,47					
İşin Doğası	Evet	164	3,88	0,38	0,11	0,07	1,622	202	0,106
	Hayır	40	3,76	0,46					
Sosyal Statü	Evet	164	3,19	0,44	0,23	0,08	3,023	202	0,003
	Hayır	40	2,96	0,43					
Turist Rehberlerinin Rollerini	Evet	164	3,73	0,66	0,35	0,16	2,148	48,218	0,037
	Hayır	40	3,39	0,97					
Parasal Konular	Evet	164	3,69	0,69	-0,25	0,14	-1,824	53,839	0,074
	Hayır	40	3,94	0,80					

*Turizm Rehberliği Lisans Bölümü’nü isteyerek mi tercih ettiniz?

Buna göre; öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları genel olarak turizm rehberliği bölümünü isteyerek tercih edip etmeme değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Turizm Rehberliği Bölümü’nü tercih eden öğrencilerin mesleğe yönelik tutumları birbirine benzer düzeyde tespit edilmiştir. Dolayısıyla bölümü isteyerek tercih edip etmeme değişkeninin, öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde farklılaştıran bir etken olmadığını söylemek mümkündür. Ancak alt boyutlar incelendiği zaman *işin doğası* ve *parasal konular* ile ilgili tutumlar benzer şekilde anlamlı düzeyde bir farklılık göstermezken ($p>0,05$), *sosyal statü* ve *turist rehberlerinin rolleri* ile ilgili tutumların anlamlı farklılık gösterdiği ($p<0,05$) tespit edilmiştir. Ortalama puanları incelendiği zaman turizm rehberliği bölümünü isteyerek tercih etmiş olan öğrencilerin sosyal statü ve turist rehberlerinin rolleri ile ilgili tutumlarının anlamlı olarak daha olumlu olduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda H_3 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 8’de öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının üniversite öncesinde turizm rehberliği bölümü hakkında bilgi sahibi olup olmama değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin *Bağımsız [İlişkisiz] Gruplar t-Testi* bulguları verilmiştir.

Tablo 8. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Bilgi Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Bilgi*	N	\bar{x}	s	Fark	S. Hata	t	Sd	p
Tutum	Evet	137	3,65	0,35	0,05	0,06	0,878	106,093	0,382
	Hayır	67	3,59	0,45					
İşin Doğası	Evet	137	3,88	0,39	0,07	0,06	1,142	202	0,255
	Hayır	67	3,81	0,42					
Sosyal Statü	Evet	137	3,16	0,44	0,05	0,07	0,726	202	0,469
	Hayır	67	3,11	0,46					
Turist Rehberlerinin Rollerini	Evet	137	3,71	0,64	0,15	0,12	1,217	98,360	0,226
	Hayır	67	3,56	0,92					
Parasal Konular	Evet	137	3,69	0,68	-0,15	0,11	-1,297	114,602	0,197
	Hayır	67	3,84	0,79					

*Turizm Rehberliği Lisans Bölümü hakkında üniversite öncesinde bilginiz var mıydı?

Buna göre; öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları genel olarak üniversite öncesinde turizm rehberliği bölümü hakkında bilgi sahibi olup olmama değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Daha önce bilgi sahibi olan ve olmayan öğrencilerin tutumları birbirine benzer düzeyde tespit edilmiştir. Dolayısıyla daha önce bölüm hakkında bilgi sahibi olup olmama değişkeninin öğrencilerinin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde farklılaştıran bir etken olmadığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda H_4 hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 9’da öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının turizm sektöründe çalışıp çalışmama değişkenine göre karşılaştırılmasına ilişkin *Bağımsız [İlişkisiz] Gruplar t-Testi* bulguları verilmiştir.

Tablo 9. Turizm Rehberliği Öğrencilerinin Çalışma Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Dağılımı

Alt Boyutlar	Çalışma*	N	\bar{x}	s	Fark	S. Hata	t	Sd	p
Tutum	Çalışmadım	116	3,57	0,38	-0,14	0,05	-2,618	202	0,010
	Çalıştım	88	3,71	0,37					
Mesleğin Doğası	Çalışmadım	116	3,82	0,42	-0,08	0,06	-1,417	202	0,158
	Çalıştım	88	3,90	0,37					
Sosyal Statü	Çalışmadım	116	3,10	0,44	-0,11	0,06	-1,686	202	0,093
	Çalıştım	88	3,21	0,45					
Turist Rehberlerinin Rollerini	Çalışmadım	116	3,53	0,75	-0,30	0,10	-2,931	202	0,004
	Çalıştım	88	3,84	0,70					
Parasal Konular	Çalışmadım	116	3,70	0,70	-0,09	0,10	-0,886	202	0,376
	Çalıştım	88	3,79	0,74					

*Turizm sektöründe çalıştınız mı?

Buna göre; öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları genel olarak turizm sektöründe çalışıp çalışmama değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermiştir ($p>0,05$). Ortalama puanlar incelendiği zaman daha önce turizm sektöründe çalışıp deneyim kazanmış öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarının anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla daha önce turizm sektöründe çalışmış olma durumunun öğrencilerinin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarını anlamlı düzeyde farklılaştıran bir etken olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca alt boyutlar incelendiğinde *turist rehberlerinin rolleri* ile ilgili tutum yine genel tutuma benzer şekilde anlamlı farklılık göstermiştir ($p<0,05$). Daha önce turizm sektöründe çalışıp deneyim kazanmış olan öğrencilerin tur rehberlerinin rolleri ile ilgili tutumlarının anlamlı olarak daha olumlu olduğu anlaşılmıştır. Ancak işin doğası, sosyal statü ve parasal konular ile ilgili tutumlar anlamlı düzeyde farklılık göstermemiştir ($p>0,05$). Bu bağlamda H_5 hipotezi kabul edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü öğrencilerinin *turist rehberliği* mesleğine yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla 204 öğrencinin aktif katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma son yıllarda ilgili konu üzerine yapılan diğer çalışmalarını destekler niteliktedir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin genel olarak turizm rehberliği bölümü hakkında bilgi sahibi oldukları ve bu bölümü bilinçli olarak tercih ettikleri anlaşılmıştır. Örneklem sürecine dahil olan öğrencilerin % 70’i turizm rehberliği bölümü hakkında üniversite öncesinde bilgi sahibi olduğunu ve % 80’i ise bu bölümü bilinçli olarak tercih ettiğini ifade etmiştir. Araştırmanın bir başka dikkat çekici bulgusu ise öğrencilerin yaklaşık olarak yarısının turizm sektöründe iş tecrübesine sahip olmasıdır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin mesleğe yönelik olumlu tutumlarının genel olarak ortalamasının üstünde olduğu anlaşılmıştır. Bu sonuç daha önce yapılmış olan araştırmaların (Çeşmeci vd., 2020; Şahin ve Acun, 2016; Köroğlu ve Gezen, 2012; Yılmaz, 2011) sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin *sosyal statü* ile ilgili tutumları diğer alt boyutlara; *işin doğası*, *parasal konular* ve *tur rehberlerinin rolleri* göre daha alt seviyede kalsa da genel olarak turist rehberliği mesleği üzerine tutumların ortalamasının üzerinde olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum ölçek maddelerine yönelik verilen cevaplarda ortaya çıkmıştır. Öğrenciler 30 maddeden 3’ü yani maddelerin %10’una *kesinlikle katıldıklarını*; 14’ü yani yaklaşık %50’sine *katıldıklarını* belirtmişlerdir. Ancak maddelerin % 37 oran ile 11’i üzerinde *kararsız kaldıklarını*, %7 oran ile maddelerin 2’ine ise *katılmadıklarını* ifade etmişlerdir. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğrencilerin genel olarak mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olmasına rağmen önemli endişelerinin de olduğunu söylemek mümkündür. Öğrencilerin çoğunluğu, turist rehberliği mesleğinin kendilerine *yabancılarla iletişim kurma fırsatı verdiğini*, *sürekli olarak yeni şeyler öğrenmenin mümkün olduğunu* ve *mesleğin yüksek bilgi ve beceri düzeyi gerektirdiğini* düşünmektedirler. Ayrıca turist rehberliği mesleğinin kendilerine bağımsızlık ve özgürlük hissi

verdiğini ve mesleklerinden gurur duyduklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler, mesleklerinden edinecekleri gelir açısından da olumlu beklentilere sahiptirler. Ancak öğrencilerin bazı konularda kararsızlık yaşadıklarını ve beklentileriyle çatışma yaşayabilecekleri gözlemlenmektedir.

Araştırma kapsamında öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları farklı özelliklerine göre karşılaştırıldığı zaman *cinsiyet, sınıf, bölümü isteyerek tercih edip etmeme* ve *bölüm hakkında bilgi sahibi olup olmama* durumlarına göre tutumların anlamlı düzeyde farklılaşmadığı anlaşılmıştır. Bu sonuçlar daha önce yapılmış olan araştırmaların sonuçlarına kısmen benzerlik göstermektedir. Örneğin Çeşmeci vd., (2020) ve Şahin ve Acun (2016) tarafından yapılan araştırmalar da turist rehberliği mesleğine yönelik ve Aksu ve Köksal (2005) tarafından yapılan araştırmada ise turizm sektörüne yönelik erkek ve kız öğrencilerin tutumlarında anlamlı düzeyde herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum turist rehberliği mesleğine yönelik hem erkek öğrencilerin hem de kız öğrencilerin benzer düşüncelere sahip olduklarını göstermektedir. Duman, Tepeci ve Unur (2006) tarafından yapılan araştırmada turizm sektöründe çalışma şartları ve kariyer olanakları değerlendirmelerine yönelik öğrencilerin cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık olduğunu ve bu farklılığın ise; erkek öğrencilerin kız öğrencilere nazaran turizm sektöründe kariyer yapma isteği bakımından daha olumlu bir tavır içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Benzer şekilde Çeşmeci vd., (2020) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumlarında sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde bir farklılık bulunamamışken turizm rehberliği bölümünü isteyerek tercih edip etmeme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Şahin ve Acun (2016), Köroğlu (2014) ve Ehtiyar ve Üngüren (2008) tarafından yapılan araştırmalar da meslek hakkında bilgi sahibi olma durumu öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarında anlamlı düzeyde bir farklılık oluşturmuştur. Son olarak Şahin ve Acun (2016), Tolga vd., (2015) ve Aymankuy ve Aymankuy (2013) tarafından yapılan araştırmalarda öğrencilerin turist rehberliği mesleğine yönelik tutumları sınıf düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılık yaratmıştır.

Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde *seyahat acentası, otel vb.* çalışarak tecrübe sahibi olmuş olan öğrencilerin mesleğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu anlaşılmıştır. Bu sonucun daha önce Çeşmeci vd., (2020) tarafından yapılmış olan araştırmanın sonuçlarıyla örtüştüğü anlaşılmıştır. Diğer taraftan öğrencilerin turizm sektöründe deneyim kazandıktan sonra mesleğe yönelik olumsuz tutuma sahip olduklarını ortaya koyan araştırmalardan (Kaya ve Yıldırım, 2018; Çakıcı ve Eser, 2017) farklılaşması açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin turist rehberliği mesleği hakkındaki tutumlarının genel olarak homojen olduğunu söylemek mümkündür. Turizm sektöründe çalışarak deneyim sahibi olan öğrencilerin çalışmayan öğrencilere nazaran daha olumlu tutumlara sahip olmaları ise pratik anlamda deneyim sahibi olmanın tutumları şekillendirebileceğini ve mesleğe yönelik tutumların kişisel deneyimlerden etkilenebileceğini ortaya koymaktadır. Öğrencilerin turizm sektöründe kazanmış oldukları deneyimin turist rehberliği mesleğinin gerçekçi yönlerini daha iyi kavramalarına ve bu mesleğe karşı daha olumlu bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Turizm Rehberliği Lisans Bölümü'nü bilinçli olarak tercih etmiş olan öğrencilerin *sosyal statü* ve *tur rehberlerin rolleri* ile ilgili tutumlarının ve daha önce turizm sektöründe çalışarak deneyim kazanmış öğrencilerin *turist rehberlerin rolleri* ile ilgili tutumlarının anlamlı düzeyde daha olumlu olduğu anlaşılmıştır. Bu durum, öğrencilerin mesleği seçerken bilinçli bir tercih yaptıklarını ve bu bağlamda turist rehberliği mesleğinin sosyal statüsünü ve turist rehberlerinin rollerini daha olumlu olarak algıladıklarını göstermektedir. Öğrencilerin bilinçli olarak kendi tercihleri doğrultusunda bu mesleği seçmiş olmaları mesleğe yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemiş olabileceğini söylemek mümkündür. Benzer şekilde turizm sektöründe daha önce çalışmış olan öğrencilerin sahip oldukları deneyimin turist rehberlerin rollerini daha iyi bir şekilde anlamalarına ve bu bağlamda daha olumlu bir tutum sergilemelerine katkı sağladığını söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar doğrultusunda Turizm Rehberliği Lisans Bölümü öğrencilerinin *turist rehberliği* mesleğine yönelik tutumlarını daha olumlu hale getirebilmek amacıyla bazı öneriler geliştirmek mümkündür. Öğrencilerin turist rehberliği mesleği hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları ve mesleğin farklı yönlerini anlamaları önem arz etmektedir. Öğrencilere mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerilerin yanı sıra görev ve sorumluluklarını, fırsatlarını ve risklerini anlamalarını kolaylaştıracak bilgilendirici seminerler ve toplantılar düzenlenebilir. Turist rehberliği mesleği ile ilgili derslere duayen rehberler davet edilerek derse katılımları sağlanabilir ve öğrencilere mesleğin olumlu ve olumsuz yönlerini anlatmak amacıyla somut adımlar atılarak öğrencilerin ilgisi bu yöne aktarılabilir. Ayrıca öğrencilerin turizm sektöründe gerçekleştirilen staj ve iş deneyimleri kapsamında pratik yönlerini tecrübe etmeleri teşvik edilebilir.

Fakültelerde kariyer günleri düzenlenerek öğrencilerin sektör temsilcileri ve paydaşlarıyla ortak bir etkinlikte buluşmaları sağlanabilir. Akademik danışmanların özellikle staj yeri bulma ve sektörde mesleki bilgi ve becerilerini daha iyi geliştirebilecekleri uygun yerlere yönlendirilmeleri konusunda destek sağlanabilir. Bir başka öneri ise turizm sektöründe daha önce çalışarak tecrübe kazanmış olan turist rehberlerinin öğrencilere mentorluk yapması ve/veya tecrübelerini paylaşması teşvik edilerek mesleğe yönelik tutumlarının olumlu olarak etkilenmesi sağlanabilir. Bu bağlamda öğrenciler mesleği icra eden ve meslekte başarılı olan kişilerle etkileşime geçerek turist rehberliği mesleğinin potansiyelini daha iyi anlama şansına sahip olabilirler. Ayrıca turist rehberliği mesleğinin sosyal statüsünün artırılması ve turist rehberlerin toplumda daha çok tanınması önem arz eden bir başka konudur. Bunu sağlamak amacıyla medya ve toplumda tur rehberlerinin önemine vurgu yapacak etkinliklerin ve kampanyaların düzenlenmesi sağlanabilir. Turist rehberlerinin mesleklerini daha iyi bir şekilde tanıtmaları ve mesleklerinin saygınlığını artırmak için bilinçli çaba göstermeleri teşvik edilebilir. Bunlara ek olarak turizm rehberliği bölümü öğrencilerine sürekli eğitim ve gelişim fırsatları sunulmalıdır. Bu öneri, mesleki becerileri güncel tutmak, iletişim ve liderlik yeteneklerini geliştirmek ve turizm sektöründeki yenilikleri takip etmek için önemlidir. Düzenlenen eğitimlerde, turist rehberliği mesleğinin olumlu yönleri, öğrencilere ve topluma daha iyi tanıtılmalıdır. Başarılı tur rehberlerinin hikayeleri, mesleğin sunabileceği fırsatlar ve tatmin edici yönleri vurgulanmalıdır. Böylece potansiyel öğrencilerin ve diğer paydaşların mesleğe olan ilgisi artırılabilir. Sonuç olarak, bu öneriler turizm rehberliği bölümü öğrencilerinin tutumlarını olumlu yönde etkileyerek, mesleği daha istekli ve motive bir şekilde benimsemelerine yardımcı olabilir. Ayrıca turizm sektöründe yetkin ve tutkulu turist rehberlerinin hem sayısını hem de performanslarını artırmak turistlerin deneyimlerinin kalitesinin yükselmesine ve memnuniyetin artmasına ve turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunarak sektörün başarısını önemli düzeyde etkilemektedir.

Bu araştırmanın sonuçları her ne kadar literatüre katkı yapsa da bulgular değerlendirilirken tüm bilimsel araştırmalarda olduğu gibi birtakım sınırlılıkların olduğu dikkate alınmalıdır. Araştırma sadece Pamukkale Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Lisans Bölümü öğrencilerinin tutumlarını yansıtmaktadır. İlgili bölümdeki öğrencilerin büyük bir kısmı araştırma sürecine dahil edilmişse de araştırma sonuçları Pamukkale Üniversitesi öğrencileri ile sınırlıdır. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının Türkiye'deki turizm rehberliği eğitimi veren diğer üniversitelerin öğrencilerine genellemek doğru bir yaklaşım olmayabilir. Daha sonra gerçekleştirilecek araştırmalarda diğer üniversiteler de araştırmaya dahil edilebilir; örneklem gurubu büyütülebilir ya da farklı karşılaştırmalar yapılabilir.

Teşekkür: Pamukkale Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm Rehberliği Lisans Bölümü öğrencilerine yapmış oldukları katkı için teşekkür ederiz.

Kaynakça

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50 (2), 179-211.
- Aksu, A. and Köksal, C.D. (2005). Perceptions and attitudes of tourism students in Turkey. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 17 (5), 436-447.
- Aksu, M. ve Temeloğlu, E. (2015, 12-15 Kasım). *Turizm eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerine göre turizmde kariyer yapma isteklerinin belirlenmesi:Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Örneği*. 16 Ulusal Turizm Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale. <https://turizm.com.comu.edu.tr/viewer> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Aloudat, A. S. (2017). Undergraduate students' perceptions of a tour-guiding career. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 17(4), 333-344.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2012), *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Ap, J. and Wong, K. K. F. (2001). Case study on tour guiding: Professionalism, issues and problems. *Tourism Management*, 22(5), 551-563.
- Atay, L. ve Yıldırım, H.M. (2008). Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilerin memnuniyetleri ne yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 3(5),6-14.
- Aymankuy, Y. ve Aymankuy, Ş. (2013). Turizm işletmeciliği eğitimi alan öğrencilerin turizm sektöründeki istihdamla ilgili görüşleri ve sektördeki kariyer beklentileri:Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, 35, 1-21.

- Balcı, A. (2006). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Byrne, B. M.(2010).*Structural equation modeling with AMOS:Basic concepts, applications,and programming*. New York: Routledge: Taylor & Francis Group.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cömert, M. (2014).Turizm eğitimi alan öğrencilerin sektörde çalışmak istedikleri alanlar ve sektördeki istihdamda cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili düşünceleri. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi* 1, 50-62.
- Çakıcı, C. ve Eser, S. (2017). Lisans düzeyindeki turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe dönük tutumlarına göre kümelendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (2), 48-66.
- Çeşmeci, N., Çalışkan, N. ve Özsoy, A. (2020). Turizm rehberliği öğrencilerinin bireysel kariyer hedefleri ve mesleğe yönelik tutumları. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8 (2), 852-869.
- Çetinkaya, M.Y. ve Öter, Z. (2021). Turist rehberlerinin turizm, toplum ve kültür etkileşimi üzerine yansımaları. I. Arıkan Saltık (Ed.). *Turizm, toplum ve kültür içinde* (ss.325-352). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çetinkaya, M.Y. and Öter, Z. (2016). Role of tour guides on tourist satisfaction level in guided tours and impact on re-visiting intention: A research in Istanbul. *European Journal of Tourism and Hospitality Recreation*, 7 (1), 40-54.
- Çimen, H. (2008). Turizm lisans öğrencilerinin mesleki yönelimleri: Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(19),194-202.
- Dahles, H. (2002). The politics of tour guiding image management in Indonesia. *Annals of Tourism Research*, 29 (3), 783-800.
- Duman, T., Tepeci, M. ve Unur, K. (2006). Mersin’de yükseköğretim ve orta öğretim düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektörün çalışma koşullarını algılamaları ve sektörde çalışma isteklerinin karşılaştırmalı analizi. *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 17 (1), 51-69.
- Eagly, A. H. and Chaiken, S. (2007).The advantages of an inclusive definition of attitude. *Social Cognition*, 25(5), 582-602.
- Ehtiyar, R. ve Üngören, E. (2008). Turizm eğitimi alan öğrencilerin umutsuzluk ve kaygı seviyeleri ile eğitime yönelik tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma.*Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (4), 159-181.
- Erdinç, S. B. ve Kahraman, S. (2012, 12-15 Nisan). *Turizm mesleğine seçme nedenlerinin incelenmesi*. VI. Lisansüstü Turizm Öğrencileri Araştırma Kongresi, Gazi Üniversitesi, Ankara. http://anatoliajournal.com/kongre_arsivi/lisansustu/lisansustukitaplar/2012.pdf tarihinde erişilmiştir.
- George, D. and Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*. Boston: Pearson Higher Education & Professional Group.
- Güzel, Ö. (2007). *Türkiye imajının geliştirilmesinde profesyonel turist rehberlerinin rolü (Alman turistler üzerine bir araştırma)*.Yüksek Lisans Tezi,Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J. and Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. New Jersey: Pearson Educational International.
- İnceoğlu, Metin. (2010). *Tutum, algı, iletişim*. İstanbul: Siyasal Kitapevi.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, R. ve Yıldırım, Y. (2018). Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin turizm sektörüne yönelik algı ve tutumlarının öğrenilmesi: Akçakoca örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 72, 447-471.
- Köroğlu, Ö. ve Gezen, T. (2012, 06-09 Aralık). *Turizm rehberliği eğitimi alan öğrencilerin sosyal becerileri ile stres yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma* 13. Ulusal

- Turizm Kongresi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya. <https://utk22.maku.edu.tr/wp-content/uploads/2021/04/UTK-13.pdf> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Köroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 137-157.
- Kuşlivan, S. and Kuşlivan, Z. (2000). Perceptions and attitudes of undergraduate tourism students towards working in the tourism industry in Turkey. *Tourism Management*, 21(3), 251-269.
- Kuzgun, Y. (1994). *Çağdaş insanın en önemli kararı meslek seçimi*. <https://e-dergi.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf?dergiKodu=4&cilt=27&sayi=325&sayfa=50&yaziid=7863> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Özkan, E., Taş, S., Başkan, K. ve Curkan, S. C. (2015, 12-15 Kasım). *Turizm eğitimi alan öğrencilerin turizm sektörü hakkındaki görüşleri ve beklentileri: Çeşme Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Örneği*. 16 Ulusal Turizm Kongresi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale. <https://turizm.comu.edu.tr/viewer> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Pehlivan, R. (2008). *Lisans düzeyinde turizm eğitimi almakta olan öğrencilerin sektör ile ilgili tutumlarının mezuniyet sonrası kariyer seçimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Sanalan, V. A., Telli, E., Selim, Y., Öz, R., Koç, A. ve Çelik, E. (2010). BÖTE öğrencilerinin programa bakış açıları: Tercih öncesi ve sonrası durum. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 33-51.
- Sarıkaya, T. ve Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Solmaz, A. S. ve Erdoğan, Ç. (2013, 05-08 Aralık). *Turizm eğitimi alan ön lisans ve lisans öğrencilerinin turizm endüstrisine bağlılık düzeylerini belirlemeye yönelik bir araştırma*. 14. Ulusal Turizm Kongresi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri. https://utk14.erciyes.edu.tr/utk14_bildiri_kitabi.pdf adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Şahin, S. ve Acun, A. (2016). Turizm rehberliği öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 563-580.
- Tolga, Ö., Korkmaz, H. ve Atay, L. (2015). Lisans düzeyindeki turist rehberliği öğrencilerinin mesleki tutumlarına yönelik bir araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 12(2), 26-41.
- Turist Rehberleri Odaları Birliği. (2006). *Turist rehberleri kataloğu*. İstanbul: TUREB Yayını.
- Turist Rehberliği Meslek Kanunu, *T.C. Resmi Gazete*, 6326, 07 Haziran 2012.
- Türkay, O. ve Yağcı, K. (2007). Turizm eğitimi alan öğrencilerin okulda ve turizm sektöründe “öğrenme”lerinin sektörden ayrılma eğilimlerine etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (4), 219-46.
- Türk Dil Kurumu. (2023a). *Rehber*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Türk Dil Kurumu. (2023b). *Meslek*. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Ural A. ve Kılıç İ. (2005). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ünlüönen, K., Temizkan, R. ve Gharamaleki, M. R. E. (2010). Turizm işletmeciliği öğretmenlik programlarının öğrenci beklentileri ve algılamaları açısından karşılaştırılması: 1998-1999 ve 2003-2004 öğretim yılları. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Dergisi*, 2, 144-159.
- Yeşiltaş, M., Akdağ, G., Çeken, H. ve Gürlek, M. (2014, 13-16 Kasım). *Kariyer uyum yetenekleri turizm sektörüne bağlılığı etkiler mi? Lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrencilere yönelik bir uygulama*. 15 Ulusal Turizm Kongresi, Gazi Üniversitesi, Ankara. <https://docplayer.biz.tr/12960541-Program-15-ulusal-turizm-kongresi-engelsiz-turizm-13-16-kasim-2014-ankara.html> adresinden 21.08.2023 tarihinde erişilmiştir.
- Yılmazdoğan, C. O., Seçilmiş, C. and Çiçek, D. (2015). The effect of corporate social responsibility perception on tourism students intention to work in sector. *Procedia Economics and Finance*, 23, 1340-1346.

- Yılmaz, B. F. (2008). *GATA'da çalışan sivil memurların mesleki gelişim ihtiyaçlarının eğitim ve gelir durumuna göre karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, G. Ö. (2011). Lisans düzeyinde turist rehberliği eğitimi alan öğrencilerin mesleğe bakış açıları nın belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (26), 281-298.
- Zengin, B., Şen, M. L. and Solmaz, A. S. (2011). A research on sufficiency of university education about satisfaction of university students career expectations. *Procedia Economics and Finance*, 24, 496- 504.
- Zhang, H. and Chow, Q. I. (2004). Application of importance-performance model in tour guides' performance: Evidence from mainland Chinese outbound visitors in Hong Kong. *Tourism Management*, 25(1), 81-91.